

DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna št. L. 15.-
Naročnina: Mesečna L. 65.-
Za inozemstvo mesečno L. 95.-
Pošt. štev. 10. 9-18127

Leto II. - Štev. 37

Gorica - Trst, 10. septembra 1948

Izhaja vsak petek

15. IX. 1947 — 15. IX. 1948

S 15. septembrom lanskega leta je mednarodnopravno nastalo Svobodno tržaško ozemlje. Obhajamo tako rekoč prvo obletnico njegovega rojstva. Prišel je trenutek, da se nekoliko ozremo na to kratko, toda zelo značilno razdobje njegovega življenja in poskusimo ugotoviti razloge, zakaj se to dete do danes ni razvilo tako, kot mu narava in zakoni predpisujejo.

Vprašanje, pred katerim stojimo, terja odgovor na osnovni problem: ali leži krivda za zaostanek v razvoju v organski nesposobnosti nove državne tvorbe za lastno življenje, ali pa so zaostanka krivi starši in oskrbniki, ki z otrokom niso znali ali pa hoteli pravilno postopati.

Mi smo pristaši druge možnosti, čeprav so nekateri, da bi odvrgli krivdo od sebe ali pa iz interesa, iznašli trditve o prirojeni življenjski nesposobnosti Svobodnega tržaškega ozemlja. STO samo in posebno njegovo prebivalstvo, ki v vsem dosedanem dogajanju ni bilo nikoli vprašano za svet niti poklicano na sodelovanje, čeprav je šlo za njegovo življenje in njegovo lastno državno ureditev, ne more biti krivo za stanje, kakršno je nastalo kot sad delovanja in ukrepov drugih.

Pred letom dni so se baje pripravljale sobane za guvernerja. Stranke so se že organizirale v razne skupine; med nepomirljivimi (Italijani in UAIS) so se lepo zakulisno vršili razgovori o razdelitvi mest v začasnem sosvetu. Na mednarodnem poprišču so se vrstili predlogi o tem, kdo pride na čelo uprave tega področja kot predstavnik mednarodne skupnosti. Toda vse je bilo preuranjeno. Pri zadeti niso zadostno upoštevali dejstva, da so državniški že med vojno pozabili na poučen primer stare Poljske, katero je »liberum veto«, pravica veta, ki so jo imeli plemiči v njenem parlamentu, končno uničil. Sodobnim državnikom ni bilo dovolj, da je pravica veta že praktično onemogočila kakršno koli resnično uspešno delo Varnostnega sveta in Združenih narodov. Ker so enkrat že zapadli v napako, se ji drugi niso mogli izogniti. Isto potrebo soglasnosti med sicer v vsakem pogledu nesoglasnimi činitelji današnje svetovne politike, so z mirovno pogodbo uzakonili na nesrečo tukajšnjega prebivalstva tudi v pogledu izbire in imenovanja tržaškega guvernerja.

V postopku, ki določa imenovanje predstavnikov mednarodne skupnosti na prvem mednarodnem količku Evrope, je oni črv, ki razjeda to novorojeno dete, položeno v oklep, iz katerega se samo ne more rešiti. Ne njegova življenjska nesposobnost, ki ob pomankanju lastne suverenosti prebivalstva itak ne more priti do izraza, temveč nesposobnost odgovornih, ki so izvedli ureditev na način, kak-

šen ne odgovarja obstoječemu mednarodnopolitičnemu položaju, je vzrok dosedanjega neuspeha.

Ako upoštevamo to osnovno dejstvo, potem nam bo jasno, da vse to iskanje odgovornosti, valenje krivde za neuspeh na lokalno prebivalstvo, v katerem vsak zase na svoj način podžiga še vedno razpaljene strasti, ni častno, ni opravičljivo. Na ta način se samo skuša pretvoriti žrtev v krivca, da bi se odgovorni lahko otresli očitkov lastne vesti in obsojanja od strani javnega mnenja.

Po tej poti ne moremo iti dalje. Prepričani smo še vedno, da se bodo tudi odločilni činitelji vkljub svoji odmaknjenosti in relativni malopomenbnosti našega področja v sklopu celotnega sedanjega svetovnega dogajanja vendarle končno zavedli napak, ki so jih zagrešili nad Svobodnim tržaškim ozemljem v tem prvem letu njegovega obstoja ter bodo ukrenili potrebno, da jih popravijo. To velja za eno in drugo polovico, na katere je to ozemlje brez svoje krivde danes še vedno razdeljeno. Naše ozemlje in njegova usoda ne smeta biti volivno geslo in več en predmet vsakokrat drugačnih spekulacij!

Iz posebnih ekonomskih in nacionalnih razlogov, radi katerih je Svobodno tržaško ozemlje nastalo, smo bili vedno za njegov obstoj in ohranitev. Nismo in nikdar ne bomo za njegovo priključitev bodisi na eno ali na drugo stran. Smatramo celo, da bi se ob njegovi primerni razširitvi odstranil največji del stalnega ljubosumja in tekovanja, ki je kalilo odnose med jugoslovanskimi narodi in Italijani. Zadoščeno bi bilo ekonomski funkciji, ki jo ima to področje v odnosu na centralno Evropo. Zato je obstoječa, na žalost še neizvedena mednarodna ureditev tega področja načelno idealen primer za ureditev drugih, narodno mešanih, spornih in ekonomsko za večje skupine držav važnih predelov, kakršnih je v Evropi še nekaj in kateri so bili v preteklosti vzrok stalnih vojnih zapletljiv. Mednarodna ureditev daje takim predelom njihovi funkciji primerno politično obliko, pretvarja jih v faktorje miru in sodelovanja. Zato ni vprašanje Svobodnega tržaškega ozemlja samo vprašanje načela, na katerem lahko sloni ali pa se razbije zamisljeno mednarodno sodelovanje. Zato mora biti tržaško vprašanje rešeno primerno njegovi važnosti, resno, brez spekulacije in postranskih nagibov v duhu smernic, ki so prišle do izraza v njegovi sedanjih ureditvi, ob istočasni odstranitvi vseh o-nih tehničnih in organizacijskih določil, ki po dosedanjih izkustvih STQ samo dušijo ter mu onemogočajo rast in razvoj.

Narodni dan na Opčinah

Dolžnost vsakega demokratičnega Slovenca, Hrvat in Srba je, da se udeleži prireditve Slov. demokratske zveze za STO, ki bo v nedeljo, 12. septembra ob 3^{1/2} uri na Opčinah (na travniku „Pikelc“ nasproti strelišču). Besedi o političnem položaju in naših smernicah bo sledil kulturni in zabavni del: „Petje, recitacije, harmonike, loterija z obilnimi dobitki in prosta zabava.“

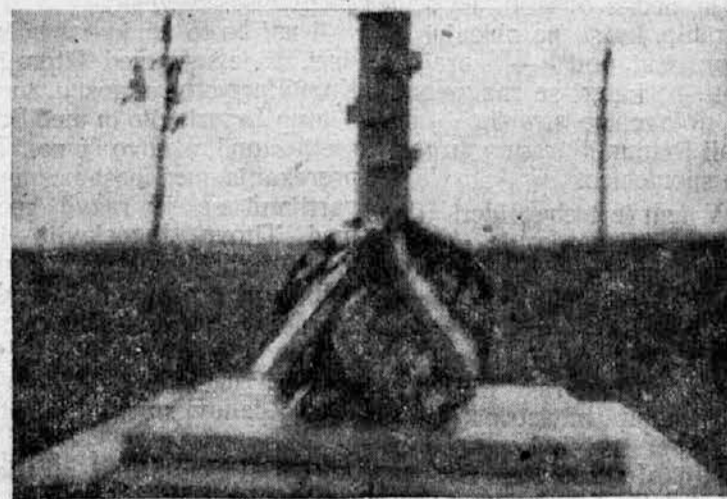
Višji ZV šolski upravi v Trstu

V zvezi z organizirano kampanjo, ki jo vodi zadnje čase italijansko časopisje v Trstu proti slovenskemu šolstvu, prosimo Višjo šolsko upravo v Trstu kot predstavnico in zaščitnico italijanskega in slovenskega šolstva, da objavi podatke glede naslednjih točk, da napravi konec širjenju netočnih vesti o slovenskih šolah v interesu mirnega sožitja Slovencev in Italijanov na tem ozemlju.

1. Koliko je bilo stroškov za slovensko učiteljske od njegove ustanovitve do danes?
2. Če ima šolska uprava za vzdrževanje slovenskega učiteljskega, kot pravi »Giornale di Trieste«, letno 10 milijonov izdatkov, kako so se uporabili tisti milijoni?
3. Ali je res, da uporabljajo docenti učiteljskega nekatere šolske prostore učiteljskega v svoje privatne namene? Kateri so tisti docenti in kateri so tisti prostori slovenskega učiteljskega, ki po tolikih izdatkih (10 milijonov!) še danes nima svojih šolskih prostorov ter se mora stiskati po raznih privatnih stanovanjih?
4. Ali je res, da je bilo do slej vpisanih na slovenskem učiteljskem samo 17 učencev?

5. Ali se res in v katerih šolskih prostorih v ulici Corsica nahaja plesna šola?
6. Katere kuharje v šolskih prostorih v ulici Corsica plačuje šolska oblast? In koliko izdatkov je do sedaj imela šolska oblast zanje?
7. Katera so imena vseh tistih 74 ali 75 srednješolskih profesorjev, ki nimajo za pouk predpisane strokovne predizobrazbe?
8. Kateri so tisti učitelji, ki imajo samo pet razredov osnovne šole ali niti teh ne, pa poučujejo na slovenskih osnovnih šolah?

Nerednosti, nepravilnosti, zlorabe in protizakonitosti, ki se očitajo slovenskemu šolstvu, so direktni napad na Višjo šolsko upravo, pri kateri imajo soodločilno besedo Italijani, ki vse te domnevne nerednosti dopuščajo, če res obstojajo. Ker je torej Višja šolska uprava edina merodajna, da pove, kaj je resnica na očitanih nerednostih, jo prosimo, da objavi podatke in odgovore na gornja vprašanja, da ne bo italijansko tržaško ljudstvo, s katerim želimo Slovenci živeti v miru in medsebojnem spoštovanju, krivo poučeno o pravem stanju slovenskih šol.

Komunisti so strgali venec, ki ga je položila S. D. Z. na grob bazoviških junakov ter so onečastili slovensko trobojnico, ki je bila na vencu, s tem, da so pritiskali nanjo svojo krvavo zvezdo. Ni mogoče ožigosati takega počelja. Samo hijene skrunijo spomin mrtvih. To so Slovenci, ki vabijo tuje na proslavo in jim dovoljujejo, da svirajo himne na mestu, kjer so pobili štiri junake, ne trpijo pa, da bi stal na tem mestu tudi venci Slovencev s slovensko trobojnico, radi katere so v prvi vrsti padle bazoviške žrtev.

Poklon bazoviškim žrtvam

Deževno, skoro jesensko jutro nas je spremljalo, ko smo v nedeljo zjutraj stopili na krvava bazoviška tla.

Pred nami je stal bazoviški spomenik, na njem vklesana štiri imena. Na okrog ravnina brez grmovja, brez zelenja. Spomenik bi lahko bil izrazitejši in posebno bi lahko bil bolj negovan prostor okoli njega. Toda mrtvi junaki so komunistom potrebni samo za propagando in reklamo.

Na spomenik smo položili lavo-

rjev venec. Tako je bil prvi venec na spomeniku junakov, venec Slov. demokratske zveze s slovensko trobojnico brez rdeče zvezde, zastava, za katero so se bazoviški mučniki borili in žrtvovali.

Postalni smo pred spomenikom, se odkrili in pomolili. V mislih je vstalo pred nami ono septembersko jutro 1930, ko so štiri zvesti sinovi slovenskega naroda položili na žrtenik nasilstva svoja mlada življenja za narod, domovino in svobodo. Odšli sma tihi, onemeli,

prevzeti od veličastva smrti štirih mučnikov, katerih spomin ne smrtno živi v slovenskih srcih. Tako smo še mi za sedaj tiho poklonili spominu bazoviških žrtev, v trdni veri, da ni, daleč čas, ko bodo mogli svobodni demokratični Slovenci bolj dostojno proslaviti obletnico bazoviških žrtev, kakor so to delali komunisti.

Edvard Beneš umrl

Edvard Beneš je umrl na svojem podeželskem domu Sezimovo Usti blizu Prage 3. t. m. kot truden in razočaran mož. Češkoslovaška republika, ki jo je Beneš z Masarykom ustanovil ter jo pomagal dvakrat osvoboditi — najprej izpod avstrijskega imperija potem izpod Velike Nemčije — ta republika še živi in uživa navidezno samostojnost.

A to ni tista republika, o kateri je mladi češki kmet Beneš sanjal na praškem vseučilišču, kjer je sedel pri nogah Masaryka. Tu di ni to republika, za katero se je tako dolgo in tako vneto prizadeval najprej kot zunanji minister in nazadnje kot državni predsednik.

Beneš je strastno veroval v svobodo in demokracijo. Veroval je, da njegova domovina »spada v zahodno evropski tabor zaradi svojega zgodovinskega razvoja, zaradi svoje celotne duševnosti, zaradi svojega filozofskega razvoja in zaradi svojega duhovnega ter socialnega ustroja.«

Zlasti pa je pokojni Beneš veroval v osnovno enotnost Evrope in ta Evropa je danes razdeljena z žalostno mejo, ki sega od Stetina do Trsta. Toda prežgodaj bi bilo trditi, da bo to stanje trajno in dvomimo, ali je celo Beneš sam v zadnjih dneh svoje bolezn bil o tem prepričan.

Beneš, ki je bil vedno optimist, je v svojih vojnih spominih zapisal:

«Cloveštvo po tisočletnih izkušnjah ni odkrilo boljšega sistema vladavine, kakor je demokracija. Če je katera država, ki je demokracijo že uživala, krenila od nje, jo je prav to prisililo, da se je vrnila k njej z naglico, ki je odgovarjala silovitosti, s katero so demokracijo odpravili.«

Če je Masaryk bil ustanovitelj češkoslovaške republike, se je Beneš po pravici lahko imenoval arhitekt njene zunanje politike. Pri izpolnjevanju te naloge je postal žrtev temnih sil, nad katerimi sam ni imel nobene moči.

Po drugi svetovni vojni je sklenil, da bo Sovjetsko zvezo naredil za poglavitno oporo svoje zunanje politike. Vendar je upal, da bo kot spreten diplomat lahko Češkoslovaško ohranil kot v bistvu zahodno državo. Zanašal se je, da mu bo pri tem pomagala tudi potreba po ravnovesju v Evropi. Izkazalo se je, da je to nemogoče.

Mi nimamo pravice, da bi brez primernega poznavanja vseh ozadji sodili o tej junaški, a tragični osebnosti, o možu, ki je celo po monakovskih dogodkih ostal zvest prijatelj prave demokracije in dober Evropejec.

Občinske volitve na Goriškem

Goriška prefektura nam je 6. t. m. poslala sledeče uradno poročilo:

V sporazumu s prvim predsednikom prizivnega sodišča v Benetkah, je g. prefekt z odlokom od 6. t. m. definitivno določil, da se vršijo 31. okto-

bra t. l. volitve občinskih zastopnikov v naslednjih občinah: Gorica, Dolenje, Fara ob Soči, Foljano - Redipulja, Gradiška ob Soči, Gradež, Mariano, Trbiž, Romans ob Soči, Sv. Kacijan ob Soči, Sv. Peter ob Soči, Starančan in Turjak.

Gorica voli 40 obč. svetovalcev, Tržič 30, Gradiška, Gradež, Romans, Ronke in Sv. Kacijan po 20, vse ostale občine pa po 15.

Od srede do srede

2. SEPTEMBRA: USA so sklenile do 30. junija 1949 vpoklicati vse vojaške novice med 19. in 25. letom. — V Anglijo je pobegnil sovjetski strokovnjak za letalstvo in raketno orožje, polkovnik Tokajev. — Japonska je postala trden zid demokracije, je ob tretji obletnici zmage nad njo izjavil ameriški vrhovni poveljnik na Japonskem, gen. Mc. Arthur. — Seja odbora za evropsko gospodarsko sodelovanje v Parizu, posvečena razdelitvi pomoči po Marshallovem načrtu. Udeležuje se je tudi zastopnik Trsta. — Začetek drugega kongresa Evropske parlamentarne unije v Interlakenu (Švica), kjer sodelujejo prvič tudi zastopniki zahodne Nemčije. — Na Poljskem je komunistična vlada dala aretirati več vodilnih katoliških časnikarjev. — Posvet štirih vojaških guvernerjev v Berlinu o ureditvi denarstva in o obnovi prometa med prestolnico in zahodnimi poročji Nemčije. — General Franco je razpisal za november občinske volitve v vsej Španiji. — Amerika bi stavila svojo bodočnost na kocko, če ne bi bila pripravljena tudi na morebitno vojno, je izjavil vojni minister Royall. — CIO, največja zveza ameriških strokovnih organizacij, je sklenila podpreti pri predsedniških volitvah Trumanu. — Izraelska vlada objavlja, da bo Jeruzalem naredila za politično in kulturno središče nove judovske države. — Predsednik USA Truman izjavlja, da se bo gospodarsko stanje Trsta izboljšalo, ko bodo izpopolnili pristanišče ter preskrbeli delo industriji. V izjavi ni niti besedice o morebitni vrnitvi Trsta Italiji.

3. SEPTEMBRA: Tito je v skrbah zaradi spora s Kominformom, je izjavil ameriški poslanik v Beogradu, Cavendish Cannon ob prihodu v USA. — Začetek velikih vaj angleškega letalstva, pri katerih sodeluje tudi 90 ameriških letalnih trdnjav vrste B-29. — Prepoved komunistične stranke v južnoameriški republiki Čile. — V Moskvi je nenadoma umrl član vodstva sovjetske komunistične partije, Lukin. — V Washingtonu naznanjajo odhod 16 največjih ameriških ladij v Sredozemsko morje. — Nov sestanek vojaških guvernerjev v Berlinu. — Titova Jugoslavija bi rada od Zahoda dobila zlasti petroleje, motorna vozila, železniške potrebščine, pa tudi tanke, letala in topove, a zato bi morala prej skleniti z zahodnimi silami politične dogovore, poroča agencija United Press. — Smrt bivšega predsednika Češkoslovaške, dr. Edvarda Beneša, v Sezimovih Ustih. — V Prago so prišli jugoslovanski diplomatski uradniki iz USA, ki so odstopili v protest proti Titovemu paševanju. — V Atenah so prijeli čez tisoč komunistov, 158 so jih obdržali v ječi. — Velike tih demokracije ob smrti dr. Beneša v Pragi.

Za dvojezične izkaznice

Zahtevamo, da se izdajo na Svobodnem tržaškem ozemlju za vse prebivalstvo dvojezične, italijanske in slovenske izkaznice. Ta naša zahteva je zakonita in upravičena. Odklanjamo dvojno postopanje, ki zapostavlja Slovence in Slovence nasproti Italijanom. Zato pozivamo vse Slovence, Hrvate in Srbe, da naj do novega navodila ne sprejemajo nikjer nikakih novih izkaznic in naj počakajo. Ne smemo pustiti, da bi nam pritiskali žig državljanov druge vrste. Zakon mora biti za vse enak.

Od srede
do srede

4. SEPTEMBRA: Trst je dobil 68 milijonov lir iz fondov Marshallovega načrta. — Aretacije redovnikov na Češkem zaradi »protidržavnega delovanja«. — Komunistične demonstracije proti berlinskemu občinskemu svetu. — Zmaga grških vladnih čet nad komunističnimi tolpmi na Gramosu je velikanskega pomena za bodočnost Grčije, pravi uradno poročilo generala Van Fleeta, voditelja ameriškega vojaškega zastopstva v Grčiji. — Peti sestanek štirih vojaških guvernerjev v Berlinu. — Na seji Evropske parlamentarne unije so odklonili grški in turški predlog, da bi vse države imele v bodočem skupnem evropskem parlamentu enako število zastopnikov. Predlog je hotel male narode zavarovati pred samovoljo velikih držav. — Odstop postarne holandske kraljice Viljemine, ki je po 50 letih vladanja prepustila krono hčerki Julijani. — Vladna nadzorstvena komisija je v Srbiji odkrila silen nered in razmetavanje po industrijskih obratih.

5. SEPTEMBRA: Albanski radio poziva albansko manjšino v Jugoslaviji, naj se upre in prevrne Tita. — Množe se poročila o gnolobi in korupcij v madžarski, češki in poljski komunistični partiji, kjer bodo začeli z obsežnimi čistkami. — Novo francosko vlado je po dolgih težavah sestavil predzadnji ministrski predsednik Shuman, ki je tudi zunanji minister. — Moskovski radio napada Italijo, da ni še izročila Sovjetom 45 vojnih ladij, kakor to določa mirovna pogodba. — Grčija spet toži Albanijo pri Združenih narodih zaradi kršitve meja in nedovoljene pomoči grškim rdečim razbojnikom. — Konec kongresa Evropske parlamentarne zveze v Interlakenu. — Poljska komunistična partija je sklenila izključiti vse tiste člane, ki nasprotujejo obsodbi Tita in podržavljenju kmetijstva na Poljskem. Zaradi tega je moral odstopiti tudi glavni tajnik partije, Gomulka.

6. SEPTEMBRA: Madžarski primas, kardinal Mindszenty, je izdal za začetek šole pastirsko pismo, v katerem protestira proti komunistični brezverski šoli. — Ogromne množice praškega prebivalstva se nepretrgano vrste mimo Beneškega trga v osrednjem delu mesta. — Šesti sestanek štirih vojaških guvernerjev v Berlinu. — Nova holandska kraljica Julijana je uradno prevzela oblast. — Zaključek 72. nemškega katoliškega shoda v Mainzu, ki se ga je udeležilo 180.000 ljudi. Papež je zborovalcem govoril po radiu v nemščini. — Posvet štirih velesil v Londonu glede bodočnosti bivših italijanskih kolonij je končal brez sporazuma. — Madžarski veleposlanik v Švici je odstopil.

7. SEPTEMBRA: Centralni komite poljske komunistične partije je sprejel resolucijo, da je treba pomesti z »nacionalisti« in »desničarji« v poljski partiji. Zaradi bližnje čiste so odločili združitev komunistične in socialistične stranke. — Sovjeti so poklicali Markosa v Moskvo po nova navodila za gveriljo v Grčiji, piše atenski list. — OZNA je ujela polkovnika Titove vojske Vlada Dapčevića, ki je v družbi z ubitim generalom Arsom Jovanovičem skušal pobegniti v Romunijo. — Amerika bo zvišala prihodnje leto proračun za oborožene sile na 17 in pol milijarde dolarjev. — Berlinski komunisti so sklenili pretrgati vse zveze med sovjetskim in med zahodnim področjem Berlina. — Odstavljeni tajnik Poljske komunistične stranke Gomulka naj bi prevzel vodstvo poljske opozicije proti Sovjetom, napovedujejo v Londonu.

8. SEPTEMBRA: Zastopniki zahodnih sil so v Londonu začeli razgovore o krizi v Berlinu, ki so jo po sovjetskih navodilih sprožili

Slovenske otroke v slovenske šole

Pred začetkom novega šolskega leta je ves italijanski tisk v Trstu začel s silovitimi napadi na slovensko šolo in šolnike. Trditve in razlogi, ki jih v tej gonji uporablja, so tako podli ter demokracijski in kulturnih ljudi nevedni, da bi delali čast kvečjemu pokojnemu »Piccolu« v dobi največjega liktorskega razcveta.

Vzroka za to gonjo sta dva: Najprej zagrizeno sovražstvo italijanskih sovinstičnih krogov do Slovencev, ki po stari logiki »dvatisočletne kulture« in »rimske pravice« ne bi smeli na svojih tleh uživati niti drobtinice tega, kar je sicer priznано celo zamorcem. Drugi vzrok je zavist, ki jo v teh krogih poraja dejstvo, da je slovenska šola v vsakem oziru neprimerno boljša od italijanske. O tem pričajo učni uspehi, priča naval učenec, pričajo vzgledne šolske knjige, razstave ter ne manj dejstvo, da celo italijanski starši — in to je menda edina resnica, ki jo je »Il Giornale di Trieste« v svojih napadih povedal — vpisujejo otroke v slovensko, namesto v italijansko šolo.

Eno in drugo nalaga slovenskim staršem dolžnost, da vsi, brez izjeme in brez strahu, pošljejo svoje otroke v slovensko šolo. S tem, da bodo mladino vpisovali na slovenske učne zavode, bodo najprej dokazali svojo narodno zavest in voljo, da hočejo svoje pravice ohraniti kljub vsem napadom in grožnjam. Po drugi strani jim tako zapoveduje skrb za dobro in temeljito izobrazbo, ki jo slovenski otrok lahko dobi samo v slovenski šoli, kjer ga vzgajajo v materinem jeziku.

Ni se treba bati ne groženj, ne napovedi o tem in onem. O vrnitvi Trsta Italiji danes nočejo slišati niti tisti, ki so to stvar za volivno propagando sprožili. »Lega Nazionale« lahko odloča le o usodi zastojnih paketov, ne o bodočnosti Tržaškega ozemlja. Po drugi strani dokazujejo skušnje teh kratkih let, kar imamo Slovenci tukaj spet svoje šole, da si mladina v njih dobi toliko izobrazbe v vseh predmetih, da lahko gre nadaljevati študije na katero koli italijansko višjo ali strokovno šolo. Tu govorimo zlasti o italijanskih, kot učnem jeziku na vseučilišču in drugih višjih zavodih.

Dokazano je, da se otroci

nemški komunisti, da bi se polastili berlinske občine. — Amerika, Anglija in Francija sprejemajo sovjetski predlog za sklicanje konferencie, ki naj odloči o usodi bivših italijanskih kolonij. — V Pragi so ob ogromni udeležbi ljudstva in demonstracijah slovensko pokopali pokojnega dr. Beneša. — Anglija, Francija, Amerika, Belgija in Holandija so protestirale pri romunski vladi zaradi zaplembe imovine svojih državljanov. — Sovjeti sporočajo, da bo njihovo letalstvo imelo nad Berlinom velike vaje, pri čemer bodo letali tudi po »zračnem hodniku«, po katerem zavezniki oskrbujejo nemško prestonico. — Nova francoska Schumanova vlada je po 63 urah življenja morala odstopiti. — Nemška socialistična stranka je tujim časniskarjem izročila spomenico o sovjetskih grozodejstvih v Nemčiji od 1945 do zdaj. Poročilo navaja pretresljive primere vseh vrst nasilja: ugrabitve ljudi, posilstva, trpljenje v koncentracijskih taboriščih, rope imovine itd. — Grško vrhovno poveljstvo sporoča, da je del Markosovih razbojnikov pobegnil na Titovo ozemlje.

v slovenskih šolah prave italijanske neprimerno boljše nauče, kakor pa so se je, dokler so hodili v laške šole. Vodstvo slovenskega šolstva se pri svojem učnem načrtu ne ravna po sovinstičnih nagibih, marveč predvsem po zahtevah praktičnega življenja. Zaradi tega se zaveda, da je na narodnostno mešanem ozemlju prvi pogoj za uspešno uveljavljanje in sožitje ta, da prebivalci obvladajo oba jezika. Zaradi tega se v slovenskih šolah posveča italijanski vsaj toliko skrbi kakor v italijanskih zavodih.

Glede tega, kakšna je pa splošna vzgoja mladine v naših, kakšna pa v drugih šolah, pa najlaže sodijo starši, ki do-

POLITIČNI OBZORNIK

Novo obdobje v sporu med Titom in Kominformom

»New York Herald Tribune« razpravlja o zadnjih Titovih protestih pri romunski in madžarski vladi ter pravi, da je spor med Titom in med Kominformom, ali bolje, spor med Titom in Sovjeti, stopil v novo obdobje.

Do zdaj se je zdelo, da je boj med jugoslovanskim diktatorjem in med novo komunistično internacionalno le ideološko razpravljanje med različnimi komunističnimi partijami. Vsi, ki se jih ta spor tiče, so si tudi prizadevali, da bi se strogo držali kočljivega razlikovanja med komunističnimi partijami in med vlada-mi, ki so v rokah prav teh partij. Skušali so se držati starega komunističnega propagandnega slepila, ki trdi, da je n. pr. sovjetska vlada eno, sovjetska komunistična partija, katere voditelji sestavljajo sovjetsko vlado, pa nekaj povsem drugega.

A to priznanje zdaj ni prevaralo nikogar. Že od vsega začetka je bilo jasno, da gre pri vsej zadevi v resnici za obračunavanje med Titom in Stalinom.

Zdaj so Titovci sami nekaj te komedije opustili. To se je zgodilo, ko so po običajni diplomatski poti — torej po poti, po kateri se razgovarja države, ne stranke — poslali Romuniji uradno protestno spomenico.

V tem je treba videti tiho Titovo priznanje, da ta spor le ni samo spor med partijami. To tudi spomenica sama poudarja, ko pravi, da gospa Ana Paukerjeva, današnja rdeča gospodarica Romunije in zunanja ministrica, kliče na upor proti komunistični partiji Jugoslavije. S tem, pravi Titova spomenica, Paukerjeva hujska, naj vržejo zakonito vlado jugoslovanske ljudske republike, zakaj voditelji jugoslovanske partije so hkratu tudi najbolj odgovorni ljudje v Titovi vladi.

»Borba«, glasilo komunistične partije Jugoslavije, pa k temu pristavlja: »Hinvasko bi bilo v našem sistemu trditi, da so odnosi med komunističnimi partijami eno, odnosaji med našimi državami pa nekaj drugega.«

Toda Titovci se temu razlikovanju še niso docela odpovedali. Medtem ko so jugoslovansko partijo izgnali iz mednarodnega komunističnega občestva, pa si jugoslovanska vlada še zmeraj lasti pravico do članstva v tako imenovanem »protiimperalističnem bloku«. Sovjeti Titovcem te pravice naravnost

ma vidijo razliko med tem, kakšni so bili otroci nekdanj in kakšni so danes.

Napadi na slovensko šolstvo bodo trajali kakor vsako leto — do začetka pouka. Grožnje in pritisk se bodo množile, čim bolj se odmika sleherna možnost, da bi se sedanje stanje na STO-ju spremenilo.

Slovenci se za to ne smejo meniti. Vse je samo udarjanje po vodi, kakor si ga lahko privošči le ljudje, ki novih časov tukaj niso nič razumeli in še vedno živijo v nasilniškem opoju črnosrajčništva. Cimbolj bomo mi zavedni, odločni in hladnokrvni, tem prej bo vsega tega konec. In eno glavnih poprišč, kjer se naša narodna zavednost in naša doraslost vsem drugim najbolj jasno kaže, je prav slovenska šola.

Zaradi tega je ena glavnih zapovedi sedanje ure, da morajo slovenski otroci vsi v slovenske šole!

še niso osporavali. Kakor je pokazala podonavska konferenca v Beogradu, ta stvar do neke mere še vedno drži. Prav tako skušajo obrzdržati vitez, da se Tito ni sprl toliko s Sovjeti kakor z njihovimi podložniki. Ta trditev je smešna, saj so podložniki le šli po poti, katero so prvi ubrali Sovjeti. Toda kakor Sovjetom za zdaj še kaže, da Tita napadajo po ovinkih, to je, skozi usta Albancev, Madžarov, Romunov in Bolgarov, tako je tudi za Tita udobnejše, da svojo igro za zdaj še stresa nad svojimi sosedi namesto nad Sovjeti.

Gotovo je, da pri vsem tem igra nekaj vloge tudi nacionalni ponos. Jugoslovani smatrajo sami sebe za prave možake, Romune pa n. pr. za pomehkuženke, ki ne gre, da bi si na jugoslovanski račun dovolili kar koli nespodobnega.

Vprašanje je, koliko časa bodo ta vitez še vzdrževali in pa, ali se ne bo Titova Jugoslavija skoraj znašla dočela sama izven sovjetskega bloka. Kaj bo storila tedaj, se ne da prerokovati. Za zdaj je Amerika še vedno deležna z jugoslovanske strani najhujših psovok in očitkov kakor da se ni nič spremenilo.

A naj bo to že kakor hoče, drži, da je spor med Titom in Kominformom, odnosno, med Titovo Jugoslavijo in med Sovjeti, stopil v novo fazo. Iz prerokovanja med posameznimi partijami se je razvil spor med Titovo Jugoslavijo in med drugimi sovjetskimi podložnicami, ter dobil tudi uradno obliko. Vse to kaže, da se razdor v vzhodnem bloku širi in da na kako poravnavo kljub Zdanovi smrti ni misliti.

Spor v komunistični stranki na Poljskem

Na Poljskem je prišlo do ostrega spora v komunistični stranki. Tajnik komunistične partije se je sprl s Kominformom.

Londonski »News Chronicle« pripominja k tem dogodkom na Poljskem: »Wladislaw Gomulka je bil odstavljen kot glavni tajnik poljske komunistične stranke. To bo veliko razočaranje za poljsko ljudstvo, ki so ga vedno učili, da mora Gomulko občudovati in častiti kot enega svojih največjih voditeljev. Kakor večina Poljakov je bil Gomulka najprej Poljak in na to šele komunist. Gomulka se je zavzemal za prijateljstvo s Sovjeti, toda v mnogih notranjepolitičnih pogledih ni hotel sprejeti moskovskih navodil. Zelo upravičeno se je zlasti

upiral pospešeni kmetijski reformi. Zdaj je moral drago plačati te svoje »napake«. V Beogradu se Tito še upira, je pa popolnoma izoliran. S padcem Gomulka je izgubil Tito morebitnega vplivnega zaveznika. Čeprav je Poljakom že v krvi nenaklonjenost do Sovjetov in čeprav žrtve, ki jih zahteva Moskva, ne bodo na Poljskem prav nič popularne, vendar v sedanjih okoliščinah ni mogoče upati na uspešen upor. Neki komunistični list je v zvezi s tem pripomnil, da je Poljska »ravno v pravem času zagledala rdečo luč«.

Volitve — pot k rešitvi Francije

Londonski »Daily Telegraph« piše: Reynaudov načrt za gospodarsko rešitev Francije so opustili, toda Francozi danes nimajo nobenega drugega sredstva za odvrnitev naraščajoče zmede. Gospod Reynaud je hotel krepko zaustaviti naraščajočo inflacijo cen in plač. Socialisti so mu to preprečili. Na osnovi kompromisa so sestavili novo slabokrvno vlado. Nikakega dvoma ni, da sedanja zbornica, izvoljena 19. novembra 1946, ne predstavlja več francoskega javnega mnenja. Glavni stranki koalicijske vlade, to je socialistična in ljudska republikanska, se bojita, da bosta zaradi nepopularnih ukrepov zgubili veliko pristašev. To je že res, toda težko si je misliti, da bi zaradi boječnosti in popustljivosti postali še bolj nepriljubljeni. V Franciji danes vroče debatirajo, kako bi mogli v okviru obstoječe ustave izvesti nove volitve. Toda nove volitve so skoro edina pot k rešitvi.

Ob triletnici Združenih narodov

Ameriško zunanje ministrstvo je za proslavo dneva Združenih narodov, ki ga bodo proslavili 24. oktobra, izdalo nov spis z naslovom »Združeni narodi — uspehi treh let«. Publikacija pravi, da je zgodovina teh treh let zgodovina pionirstva za mir, preučevanja starih problemov ter iskanja novih rešitev.

Združeni narodi dajejo obljubo, da bodo ob izpremenjenih pogojih zmožni doseči svoje osnovne cilje za miroljuben in procvitajoči svet.

Združeni narodi niso bili določeni, da bi v celoti nadomestili vzorec dvostranskih stikov med državami. Mnoge zadeve se dā izvesti bolj učinkovito z normalnimi diplomatskimi načini. Poleg tega pa niso bili Združeni narodi zamišljeni, da bi ustvarili mir po drugi svetovni vojni, temveč da bi ohranili mir, ko bo ta že enkrat dosežen.

Brošura opisuje kot glavne cilje Združenih narodov odstranitev vzrokov vojn z ustvarjenjem pogojev, ki so potrebni za miroljubne in prijateljske odnose med narodi; preskrbo mehanizma za poravnanje razlik in preskrbovanje sredstev za izgradnjo kolektivne varnosti proti napadalnim dejanjem.

Moč Združenih narodov leži deloma v skoraj vesoljnem značaju njenih članov, ki jih je 58, vstevši vse največje sile. Sila izvira tudi iz dejstva, da so Združeni narodi in njeni specializirani organi stopili v skoraj vsako področje mednarodno politične, gospodarske in socialne delavnosti. Kot posledica poslujejo Združeni narodi kot posredovalec za gospodarsko in socialno sodelovanje in kot most med nasprotujočimi si skupinami ter preskrbujejo

sredstva, s katerimi lahko te skupine poravnajo svoje razlike. Obenem pa izvajajo Združeni narodi važen vpliv v svetovnem mnenju.

Brošura pravi, da je bila ena najtežavnějšíh nalog Združenih narodov poravnava političnih sporov ter naštevava primere, v katerih je Varnostni svet dosegel važne rezultate v tem pogledu. Vendar pa je uporaba veta napravila to nalogo bolj težavno. Sovjetska zveza je uporabila v Varnostnem svetu veto vsaj 22, Francija pa 2. Velika Britanija, Združene države in Kitajska pa niso nikoli uporabile pravico veta.

Glas Istre

Dan za dnem prihajajo iz Istre bolj žalostni glasovi. Komunistično paševanje uničuje materialno in moralno naše ljudi. »Demokracija« je prešla že več vtihtapljenih pisem, iz katerih izhaja trpljenje Istranov ter njihov gnev nad režimom, ki jim počasi pije kri in jih uničuje. To je ena stran tamošnjega položaja. Druga stran pa je zamivo medsebojno obračunavanje med Titovci in Kominformisti. V kolikor je bilo po Istri italijanskih komunistov, so se odločili za linijo Kominforma. Posledice te odločitve pa so se pokazale takoj: večeraj so bili še hierarhi, ki so sedeli na važnih mestih, danes pa tavajo okoli kot brezposelni pohajači. Nezvestoba do oficijelnega režima jih je vrgla tja, od koder so po večini prišli — z ulice. Usmiljenja do njih ne čuti nihče, kajti dokler so bili na oblasti, so enako kot tisti, ki so danes še »pravoverni«, trpinčili narod, ga preganjali in izmožgavali. Kako muhasta je pač usoda — in to bodo imeli priliko občutiti tudi tisti, ki danes še vedre in oblačijo v sencu Titove »mogočnosti«. Tudi za njih bo prišel dan; palica je že urezana...

Te dni je prišlo na uredništvo »Demokracije« po skrivnih poteh pismo iz Koprca, ki razkriva vse trpljenje, pomanjkanje, telesno in duševno bol naših ljudi, ki jih je zasušnil »rajski« režim. Iz pisma posnemamo odstavke, katere mora poznati vsak naš čitatelj.

»Demokracija« — pravi pismo — pri nas ni mnogo razširjena, ker ji je dostop v Istro strogo prepovedan. Gorje tistemu, ki bi ga zalotili z »Demokracijo« v žepu. Zato pa prihaja po skrivnih poteh. Ljudje jo prinašajo v svoje jih srecih in trdno upajo v njeno zmago in v svojo rešitev. Do tega pa mora priti kmalu, kajti trpljenje je preveč in moči so pri kraju.

Dokler je bilo še kaj denarja, so ljudje lahko hodili v Trst, da so si nakupili najnujnejših domačih potrebščin, zdaj pa je zaradi pomanjkanja denarja in težav s prehajanjem vedno huje. Istrani gledajo Trst lahko samo od daleč, ker jim ne more več pomagati. Pridelke morajo dajati pod ceno domačim odeduhom, ki jih sleparijo z ničevnim denarjem ter si tako nabirajo sredstva, s katerimi plačujejo lopove, ki strahujejo in tlačejo prebivalstvo. To je tista »enakopravnost«, o kateri so govorili. Na površju so ničvredneži, sleparji in lenuhi, pošteni ljudje pa hirajo pod vplivom strahovanja ter s plahimi očmi gledajo na gotovo gospodarsko propast, kateri se bliskovito bližajo.

Kmetске družine morajo živeti izključno od svojih pridelkov, ki pa vsako leto niso zadostni. Na mizi se vrsti le fižol in polenta, a še ta je včasih pičla. Riža, makaronov in sličnega že davno več ne poznajo. Nič čudnega torej, če je vsa dežela — in to ne velja samo za Istro — podobna hiralnici. In ljudje jo tako tudi imenujejo.

Kdor daruje »Dobrodelnemu društvu« v Gorici, Riva Piazzetta 18/1, pomaga revnim in potrebnim, ki jim je življenje težko in včasih tudi obupno.

RADI JASNOSTI...

Ze nekaj časa smo Slovenci na STO - ju predmet razpravljanja in trnj v peti prenapetimi italijanskim šovinistom. Od Emancipazione do Giornale di Trieste so se spravili na nas in nam očitajo: imperializem, šovinizem, nam oспорavaju pravico bivanja v Trstu, imeti slovenske ljudske in srednje šole in podobno. Ne razlikujejo med Slovenci komunisti in nekomunisti. Mečejo nas vse skupaj v isti koš. V Slovincih vidijo domnevno nevarnost za svoj narodni in kulturni obstanek. Da bodo pojmi vsaj malo jasnejši, čujmo še drugo plat zvona in morda, morda bomo le našli jedro resnice ali pa vsaj zlato sredino, ki bo nepristranska Slovincem in Italijanom, katerim je usojeno že tisoč let to ozemlje kot skupno bivališče.

Malo zgodovine

Slovenci so se od VI. stoletja dalje začeli tu naseljevati. V VII. stol. se pokažejo v mestnem območju že slovenska krajevna imena. V XIII in XIV stoletju se to še stopnjuje. Do XVIII. stoletja je mesto Trst omejeno le na ozemlje današnjega starega mesta in doseže višek s ca. 9000 prebivalci. Toda v teku stoletij je okolica, ki začenja tik za stari mestnim zidom, naseljena izključno s slovenskim elementom. Tako je v XVIII stoletju v času razvoja Trsta položaj tak, kot nam ga slika zgodovinar Ireneo della Croce: »Hoc gidi la città di Trieste attorniata da ogni canto dai Slavi, ovvero Schiavi, mentre subito fuori delle sue mura tutti gli abitanti de' villaggi, sin a giorni nostri, tutti i contadini del suo territorio fuori della città, non parlano altro idioma che l' slavo... Tako je zapisal nepristranski zgodovinar, ki je tu sam živel in na lastne oči videl in presojal zgodovinska dejstva.

Trst je štel pred prvo svetovno vojno 180 tisoč prebivalcev. Če primerjamo to število s prebivalstvom ki ga je imel v 18. stoletju, nam je jasno, da se prebivalstvo ni pomnožilo z rojstvi v tržaškem mestu, temveč z doseleljevanjem. Razmah prometa, porast kupčije in ustanovitev raznih industrijskih podjetij, to so bili činitelji, ki so nujno klical delovno moč v Trst. Naravno, da so se vabilu odzvali najprej bližnji sosedeje — Slovenci iz tržaškega za-

ledja. Živahen je bil pa dotok tudi iz drugih avstro-ogriških dežel. Zelo se je dvignilo število Nemcev, ki so zasanjali svoj načrt o »mostu do Adrije«, pa tudi Čehov in drugih ni manjkalo. V velikem številu so se naseljevali tudi Italijani iz kraljestva. Avstrija jim ni delala nikakih ovir in l. 1914, pred prvo svetovno vojno, je bilo tu 45 tisoč ital. državljanov, tako zvanih »regnikolov«.

Prednost Italijanov pred Slovenci za časa Avstrije

Avstrija je Trst smatrala za svoje mesto in ga tudi usposobila, da je Trst postal to, kar po svoji geografski legi more in mora biti, — pristanišče za vso srednjo Evropo. Trst je bil leta 1914 v mednarodnih statističnih izkazih 20. svetovna trgovska luka, ki je poleg svojega položaja v srdozemskega-jadranskega in donavskega okviru imel za seboj državo skoraj 56 milijon prebivalcev. Svetovna vojna in posledice so napravile v tem oziru potres. Zaledje se je zgodilo. Nastala so nova gospodarstva novonastalih narodnih držav. Avstrija je vložila v Trst ogromno kapitala in naravno je, da je prav Slovenec, kod Trstu najbližji sosed, našel v Trstu primeren zaslužek bodisi kot delavec, bodisi kot uradnik. Slovenec je dobil v Trstu, tako pri italijanskem kot pri nemškem delodajalcu, zaslužek radi svoje pridnosti in sposobnosti. Ni Avstrija dajala prednosti Slovincem na škodo Italijanov. Nikakor ne. Slovenec v Trstu si je vedno s poštenim delom služil svoj kruh in ni živel nikdar v Trstu iz sredstev in fondov, ki jih bi dajala na razpolago propaganda. Slovenec se nikdar ni v brezdelju v ozkih hlačah gizdavo sprehajal cele večere po »acquedotto« in prisluškoval ter se z batinami spravil na mirne sprehajalce tuje narodnosti iz šovinističnih nagibov. Kar pa smo nasprotno od strani Italijanov že doživeli.

Avstrija je tudi Slovincem bila groba mačeha in nam ni priznala niti onih naravnih pravic, ki vsakemu narodu kot takemu pripadajo. In prav to njeno zadržanje je bilo v veliki meri vzrok niene smrti. Dovolj žalostno, da Slovenci, dasi redni davkoplačevalci, nismo dobili v Trstu za časov Avstrije niti ene srednje šole,

a osnovne smo si morali vzdrževati z lastnimi, od ust pritrganimi sredstvi. Ako nam Avstrija ni dala narodnih šol, s tem ni nikakor rečeno, da do njih nismo imeli pravice in da te pravice še danes nimamo.

Bič s katerim je Slovence v narodnostnem pogledu bičala Avstrija, je znala še vse huje zavijeti Italija, ko je to ozemlje bilo prisojeno njej. Dasi je prva leta Italija dovolila razvoj slovenskega šolstva, ga je pozneje fašizem z eno samo krivično uredbo popolnoma zatrl. Naravno in popolnoma razumljivo je, da je po padcu fašizma slovensko šolstvo in drugo uradovanje postalo zopet slovensko. Fašizem je storil Slovincem dovolj krivic in bi bilo naravno nerazumljivo in protinavno, če bi se po zatonu fašizma, še izpolnjevale njegove krivične uredbe.

Šolsko vprašanje

To je najbolj pereč predmet razprav, ki se mu posvečajo: L' Emancipazione, Voce libera in Giornale di Trieste. Toda bodimo si že vendar enkrat na jasnem. Vsak narod ima pravico, da se njegova mladina vzgaja v materinem jeziku. Šolsko stavbe na podeželju so zgrajene z davki slovenskih davkoplačevalcev, ker drugih tam ni. Kjer pa so tudi drugi davkoplačevalci in otroci in ti žele italijansko šolo, jo povsod tudi imajo, pa čeprav samo za 2 učenca, kot je to nekje blizu Trsta. Enako pa zahtevamo tudi zase, da se povsod, kjer so slovenski otroci odpro slovenski razrede. Katero italijansko šolo smo zasedli Slovenci? Kje smo Slovenci vrgli na cesto italijanske razrede? Kaj takega se je zgodilo leta 1941. v Ljubljani, kjer so vrgli dobesedno na ulico ljudsko šolo v Erjavčevi ulici in vanjo naselili italijansko ljudsko in srednjo šolo za peščico svojih otrok. Na vse šole so poslali italijanske profesorje, ki niso bili v Ljubljani ne rojeni, ne pristojni tja, niso imeli ne rezidence, skratka odjedali so kruh slovenskim profesorjem, ki so si morali radi vojne služiti kruh s težakim delom. Mnogi pa so morali v internacijo, konfinacijo, da še danes ne vedo zakaj. A njih stanovanje in imetje so zasedli v Ljubljano poslani italijanski uradniki vseh vrst. Tako je bilo v Ljubljani, enako je bilo

drugod po deželi. In gospodje, ki so zakrivali vojne zločine, se danes mirno sprehajajo na svobodi. Za vsa grozodejstva, ki so se zgodila v Ljubljanski pokrajini, še ni odgovarjal pred sodiščem niti eden!

Če Slovenci v Trstu za časa Avstrije nismo imeli slovenskih srednjih šol, kje stoji zapisano, da nimamo do njih pravice? Ali je zmogala demokracija nad fašizmom in totalitarizmom ali ne? Saj vendar gremo dalje v napredek in ne v nazadovanje. Trst pred 30 leti tudi ni imel univerze, a jo je zato treba danes ukiniti?

Slovensko šolstvo na STO-ju je nepolitično, učni programi so v skladu z obstoječimi predpisi, učno osebje ima odgovarjajočo kvalifikacijo. To bi moralo zadostovati in bi moralo ustaviti nedostojno in nepošteno klevetanje slovenskega šolstva. Italijanski demokratični tisk je nekoč postavil zahteve za italijansko prebivalstvo na Primorskem. Tam zahteva zagotovitev gospodarskega življenja in razvoja. Prav tako želi ublažitev nasprotstev med Italijani in Slovenci, ki se na tem ozemlju srečujejo. Da, vse to želimo in zahtevamo tudi mi. Medsebojno spoštovanje pravic in dolžnosti, ker le na ta način bo možno složno sožitje. Dr. Š. M.

Izbral je svobodo...

Sovjetski polkovnik Grigorij Tokajev, ki je pred kratkim pribežal na britansko področje v Nemčiji, je imel v Londonu tiskovno konferenco. Tokajev je izjavil, da je sovjetski izvedenec za iznajdbe na raketni pogon. Obtožil je komunistični politbiro, da pripravlja tretjo svetovno vojno ter skuša uresničiti ekspanzionistične in imperialistične cilje. Sovjetska zveza hoče imeti nadvlado nad vsem svetom.

Tokajev je izjavil, da je bil član komunistične partije 16 let in da je imel važna tehnična mesta v rdeči armadi.

V izjavi, ki jo je poslal britanski vladi, je Tokajev zapisal: »Velike žrtve in nečloveško trpljenje mojega naroda ni doslej prineslo nikakega izboljšanja za duševni, pravni in gospodarski položaj ruskega ljudstva. Sovjetska država potrebuje temeljite politične obnove. Medtem pa 14 članov politbiroja pripravljajo tretjo svetovno vojno. Politika teh ljudi nima ničesar skupnega s potrebami in koristmi mojega naroda. Jaz nočem več biti orodje te politike. Vedno sem bil prepričan, da sovjetska zunanja politika tepta pravice drugih držav.«

USODA MLADINE V TITOVJI JUGOSLAVIJI

Nedavno zaključena konferenca za plovbo po Donavi je morda imela največjo dobro stran v tem, da je lahko prišlo v Beograd večje število tujih časnika, ki so lahko kolikor toliko od blizu opazovali sedanje stanje in življenje v Titovi Jugoslaviji.

Skoraj vsi tuji poročevalci se pri slikanju današnjega položaja v Jugoslaviji ujemajo v sodbi, da je poglavitna opora Titovega komunističnega režima — mladina. Po njihovem mnenju mladino v Jugoslaviji preveča duh fanatičnega nacionalizma, tako divjega in zagriženega, kakor smo ga poznali doslej samo v Nemčiji pod nacizmom.

»New York Herald Tribune« pa zavrača te trditve in pravi, da je taka sodba o mladini v današnji Jugoslaviji zmotna.

Kakor mladina slehernega naroda, tako mora tudi mladina v Titovi Jugoslaviji misliti na svojo bodočnost ter se nanjo pripravljati. Toda razlika med njo in med mladim rodod pri drugih narodih je v tem, da jugoslovanska mladina danes o svoji bodočnosti ne more nič odločati in tudi ne more svobodno izbirati svoje poti.

V Titovi Jugoslaviji je vse življenje mladine, vse njeno udejstvovanje, vsi načrti, ki se tičejo nje, pod vodstvom države ter pod njenim strogim nadzorstvom. Ta mladina nima nobenega lastnega življenja, marveč je samo orodje v rokah državnih komunističnih eksperimentatorjev.

Mladi ljudje morajo »prostovoljno« stopati v delovne brigade in prepevati hvalnice v slavo Titu, vse pod budnim očesom agentov tajne policije, ki jih tudi med mladino kar mrgoli.

V današnji Jugoslaviji ne zadostuje, da je mlad človek samo navdušen. Ne, doseči mora tisto stopnjo navdušenja za novi red in za njegove nosilce, katero mu določi država. Kdor bi tega ne delal, ali bi kazal pri navdušenju mlačnost in brezbriznost, postane takoj sumljiv. Kogar dobe na sum, temu trda prede.

Če je tak osumljenec n. pr. študent, se bo lepega dne znašel docela osamljen. Sošolci se ga bodo ogibali, profesorji ga bodo vili in mu delali težave na vseh koncih in krajih. Ne bo mogel dobiti knjig iz šolskih knjižnic; ne bo mogel uporabljati drugih učnih pripomočkov in bo prej ali slej prisiljen, da prime za kramp in lopato — če ga ne bodo lepega dne prijeli, zaprli ter poslali na prisilno delo.

Vsak mlad človek v Jugoslaviji ima danes na izbiro tri pota: da se upre, da odide v tujino, ali pa da se podvrže režimu in njegovim vzgojnim načinom.

Prva pot, upor proti današnjemu redu in režimu, brez orožja in druge pomoči, ki bi morala prihajati iz tujine, pomeni toliko kakor samomor. Za drugo pot, za življenje v pregnanstvu, se je v zadnjih treh in pol letih odločilo na tisoče mladih ljudi iz Jugoslavije. Tudi ta odločitev je bila junaška, zakaj življenje po begunskih taboriščih ali izven njih ni posebno privlačno. Nešteto mladih jugoslovanskih beguncev po raznih državah Evrope podnevi dela v tovarnah, na polju ali rudnikih, ponoči pa študira v okoliščinah, v katerih bi malokdo vzdržal.

Toda tudi v tujino pobegniti še zdaleč ni mogoče vsem. Večina jugoslovanske mladine mora ostati doma in se pač mora delati, ko da navdušeno sprejema Titovo strahovlado. Druga je tudi ne ostane, ako hoče ostati živa ter se ohraniti za bodočnost.

Toda navzlic temu videzu je duh svobode v teh mladih srcih še vedno živ in ga nobena sila ne more ugasniti. Za zdaj se je treba pač potajiti in hiliti. Toda mladi ljudje v današnji Jugoslaviji samo čakajo dneva, ko bo moči vreči s sebe rdeče sponse ter se maščevati za vse prestano gorje in za vso zamorjeno mladost.

Kakšno je pravo in resnično razpoloženje med mladino v Jugoslaviji danes, zgovorno pričča naslednji dogodek:

Titova vlada je lani poslala na državne stroške v Francijo študirati sto mladih ljudi. Od teh sto se jih konec letošnjega leta šestinideset ni maralo več vrniti domov. Treba je poudariti, da so teh sto izvoljencev izbral po skrbnem rešetanju izmed najboljših in, kakor oni pravijo, najbolj »iz-

Utrinki o tehničnikih napredkih

(Wickham Steed)

Če je v teh dnevih negotovosti gledanje v bodočnost težavno, je lažje in mogoče tudi koristnejše gledati v preteklost ter pregledati obdobja tehničnega napredka, zlasti se tistega, ki se tiče zavojavanja prostora.

Do tega razmišljanja me je privedlo obvestilo, da bodo v mesecu septembru ob obalah vzodne in južnovzhodne Anglije največje letalske vaje mirnega časa. Vaje bodo zavzele obliko napada proti zahodu iz črte Švica — Nizozemska — Norveška ter obrambe londonskega področja proti vzhodu. V ofenzivnih operacijah se bodo britanski letalskim silam pridružila ameriška letala, ki imajo svoja oporišča v Veliki Britaniji.

Se bolj kot o tej dozdevni bitki

ter o njenem možnem pomenu v sedanjem trenutku pa sem razmišljal o čudovitih spremembah, katerim sem bil priča v prvi polovici našega stoletja. Čeprav sta te spremembe deloma predvidela dva velika moža 19. stoletja, tako različna med seboj — angleški pesnik Tennyson in francoski pisec znanstvenih romanov Jules Verne. — ni mogoče reči, da so se njihove napovedi izkazale za svoje točne. Tennysonov fantastičen sen iz njegove pesmi »Locksley Hall«, objavljen leta 1842., je postal resnica kar se tiče zračnih ladij in pilotov, ki stopajo z neba, na žalost pa še ni postal resnica, kar se tiče vesoljnega miru in sloge.

Tudi veliki del Vernejevih napovedi je postal živa resnica,

vstevši tisto, po kateri bo sleteči stroj težji od zraka triumfalno nad svojimi rivali, ki so lažji od zraka.

Med leti 1880. in 1890. sem bil pod vtisom te ideje ter sem o njej govoril s svojim očetom, ki je bil človek neobičajnega razuma. Ker on ni predvideval izuma motorja na notranje izgorevanje, mi je dejal, da ne bom nikoli videl letečega stroja, ker da bi bila težava ohraniti ga v zraku nepremostljiva. To mnenje mojega očeta mi je kasneje vedno služilo kot opomin, da naj nikoli ne mislim ali rečem prenapelo, da ni mogoče premostiti navidezno nepremostljivih težav.

Sola letalskih ladij, »lažjih od zraka«, je po vsem videzu že skoraj triumfalna, ko je leta 1901. letel Santos Dumont z vodljivim balonom iz pariškega predmestja k Eiffelovemu stolpu in se potem vrnil na izhodiščno točko. Takratni slavni pariški dopisnik lista »Times« De Blowitz je opazoval ta polet z balkona svojega stanovanja ter je pozdravil dogodek kot pričetek nove dobe v zgodovini človeštva. In vendar je De Blo-

witz imel napak, vsaj glede zrakoplovov. Kaj kmalu je sam Dumont prešel na leteče stroje, pa četudi so ga v tem prekosili brata Wright in Farman ter Bleriot.

Imel sem srečo, da sem bil v Londonu julija meseca leta 1909., ko si je Bleriot priboril premijo Northcliffe v višini 1000 funtov sterlingov, ker je kot prvi preletel Rokavski preliv z letečim strojem. To mi je pustilo globok vtis; razumel sem, da je Velika Britanija prenehala biti otok, ki je dostopen edino le z morja. In vendar mi je razgovor, kateremu sem prisostvoval nekaj tednov kasneje na letališču blizu Dunaja med avstrijskim cesarjem Francom Jožefom in Bleriotom, dokazal, kako se sami pionirji letalstva niso takrat še zavedali sile letalstva. Bleriot je takrat pokazal avstrijsko madžarskim oblastem to, kar je njegovo enokrilno letalo zmoglo in je letal okrog letališča v višini približno 18 metrov. Po pristanku so Bleriota predstavili cesarju, ki mu je dejal: »Čudovito! In kljub temu so mi ravno danes rekli, da je neki francoski

letelec letel nad Eiffelovim stolpom, ki je vendar visok 275 metrov.« Da, Vaše veličanstvo, je odgovoril Bleriot, »to je možno, toda nimajo vsi takšnega poguma, da bi leteli tako visoko.«

Pred nekaj tedni je neko letalo, ki preletava vsakodnevno Atlantik v takšnih višinah, proti katerim je Eiffelov stolp videti zastavni drog, uresničilo težnjo, ki jo je izrazil lord Northcliffe* v pismu z dne 15. julija 1919. kapitanu Alcocku in s katerim je čestital pilotu, ki si je tisto jutro priboril nagrado 10.000 funtov sterlingov za prvi uspešni prekos atlantskega poleta. »Z gotovostjo pričakujem tisti dan, v katerem bodo londonske jutranjke prodajali zvečer v New Yorku — je takrat pisal lord Northcliffe. To se dogaja vsakodnevno danes.

Leta 1909. je Bleriot potreboval nad pol ure za prelet 34 km čez Rokavski preliv. Pred nekaj dnevi pa je neki Britanski letalec prevozil v manj kot pol ure iz Londona v Pariz (427 km), da bi obedoval z Bleriotovo vdovo.

Zdaj pa se že lahko vprašamo, kakšen je pomen vsega tega. Sem

mnenja, da se človek ne more dejansko počutiti zadovoljnega nad zmagovaljivimi tehnikami, temveč mora ne le poskušati iskati, temveč tudi doseči enako važne uspehe na področju politike in morale, da bi tako izravnal ta čisto tehnični napredek.

Strahotno vprašanje današnjega časa je, dali se bodo ta vprašanja rešila, ali pa se bodo izrodila v nov svetovni spopad.

Kljub riziku, da me dogodki postavijo na laž, sem naklonjen pridružiti se tistim, ki verujejo v dobri čuti človeštva in ki se vsaj deloma strinjajo s stališčem pokojnega Wendella Willkia, ki je govoril in pisal o »združenem svetu«, ter stališču Bevina, ki zaupa v dosego »svetovne vlade«.

In kljub temu največje letalske vaje, katerih bom priča in ki imajo nalogo vzeti pogum morebitnemu napadalcu, niso take, da bi nehal upati, da bi tisti »dobri« čuti večine, na katerem je slonel Tennysonov sen, ne mogel prečrti najvišje blaznosti, ki je uporaba zavojavanja tehnike v razdiralne, ne pa v ustvarjalne smotre.

grajenih mladih komunistov, glede katerih doma ni bilo niti sence dvoma ali suma.

Če so tako malo zanesljivi in zvesti celo mladi jugoslovanski komunisti, si lahko mislimo, kako je z večino mladine, ki ni komunistična.

Videz, ki ga vzbujajo današnje vedenje mladine v Jugoslaviji, je zelo varljiv. Ko bodo nastopile ugodne okoliščine, utegne največje razočaranje nad to mladino doživeti prav Tito, ki se danes dela njenega gospodarja in mojstra.

Tedaj bodo ti mladi ljudje pred vsem svetom izpričali svojo vero v demokracijo in vse svoje sovraštvo do sleherne tiranije, ki danes duši njihovo mladost ter jim zapira pot do svobodnega razvoja in svobodnega dela za lastno bodočnost in za bodočnost domovine.

IZZA ZAVESE

Smrtna kosa

Doznali smo, da je v Tolminu umrl te dni v starosti 65 let Vinko Fili, dolgoletni pečovodja in dolgoletni predsednik Rokodelskega bralnega društva. Posebno v čast mu štejejo Tolminci, da se je žrtvoval s cerkvenim petjem v času, ko je bilo fašistično nasilje najhujše in ko je bila v Slovenskem Primorju cerkvena pesem edino kulturno udejstvovanje. Katero so pa tedanje oblasti tudi preganjale. Zaradi kulturnega udejstvovanja je bil seveda zaprt. Slava njegovemu spominu!

Politični manevri

Od raznih strani goriške dežele onstran zaves prepirajo značilne vesti, da se Titove oblasti opirajo sedaj na kmete posestnike, katere zagovarjajo pred najemniki. Te vesti trdijo, da so v raznih krajih Brd ukazali najemnikom, da morajo izročiti gospodarjem najemnino v višini 25% vseh pridelkov, gospodarjem pa so dali dovoljenje, da odpovejo pogodbe in

odslovijo od kmetije tiste najemnike, ki pogodbo kršijo z ozirom na datjave in na slabo obdelovanje.

Ali je Tito spoznal, da ima le pravi in resnični gospodar zemlje, ki jo tudi sam obdeluje ali nadzoruje, smisel in skrb, da zemlja bogato obrodi? Pozno sicer, toda ne prepozno za tistega, ki se hoče trezno učiti iz bridkih izkušenj, ki so privedle narod v pogubo zaradi slabe prehrane. Tega vsega je kriv komunizem. Proti komunizmu se je kmet uprl s pasivno rezistenco in izgleda, da je zmagal. Pomislimo samo na obsodbo Kominforma, ki je očital Titu, da ni uvedel sovhozov in kolhozov, to je, da ni razlastil kmeta. In Tito, kakor izgleda, popušča. Prebrisani diktator je uvidel, da se proti kmetom v Jugoslaviji ne da vladati, zato je nekoliko zrahljal vajeti. Naj vrag pobere načela, samo da se on in njegovi ohranijo pri koritih.

Najemnikom je komunizem obljubljal zemljo, zato naj jim proti primernemu plačilu zemljo tudi da. Tisto zemljo, ki je dosedanjim gospodarjem ne morejo sami obdelovati.

Sempolaju smo 28. m. m. praznovali farnega patrona sv. Pelagija. Pri tej priliki je goriški nadškof posvetil glavni oltar naše župne cerkve in birmal 60 naših otrok. Drugi dan, v nedeljo 29. m. m., predpoldne je nadškof v Štivanu podelil zakrament sv. birmе nad sto otrokom, popoldne je posetil pa Nabrežino, kjer je imel nad 200 birmancev. V vseh treh duhovnih so priredili nadpastirju slovesen sprejem.

Ciril-Metodova šola pri Sv. Jakobu

Okrog te šole, ki je bila včasih ponos slovenskih Tržačanov, se v zadnjem času dogajajo stvari, ki so bridke za vsakega poštenega Slovenca. »Prim. dnevnik« od 22. m. m. je prinasel glede te šole sledeče:

POJASNILO

Ker si neki krogi po pisanju lista »Il Lavoratore« privajajo razpolaganje s Tržaškim tiskarskim zavodom pri Sv. Jakobu na osnovi ljudskega prostovoljnega dela, ugotavlja Založništvo tržaškega tiska:

1) Stavba pri Sv. Jakobu, kjer je Tržaški tiskarski zavod, je last Ciril-Metodove družbe, ki jo je zgradila že pred desetletji s prostovoljnimi prispevki, da v njej omogoči šolsko vzgojo tržaških slovenskih otrok v njihovi materinščini.

2) Fašistični režim, ki je šolo zaprl, je uporabljal stavbo za svoje raznarodovalne namene.

3) Ker je bila stavba v teku svetovne vojne domala porušena, se je takoj po osvoboditvi porodila zamisel, da se obnovi in v njej uredi kulturni dom.

4) Ker niti demokratične organizacije, niti lastnica CMO niso imele na razpolago zadostnih denarnih sredstev, se je Zadržništvo tržaškega tiska (tedaj imenovano »Založništvo Primorski Dnevnik«) ponudilo lastnici, da stavbo na svoj račun obnovi in si v njej uredi svojo tiskarno in uredniške prostore. Na to je Ciril-Metodova družba ob koncu leta 1947. pogodbeno pristala.

5) Na podlagi te pogodbe je Založništvo tržaškega tiska s svojimi sredstvi izvedlo obnovo in adaptacijo stavbe, ki je sedaj v njegovem najemu. Lastnica CMO mu odplačuje investirana sredstva na ta način, da mu odšteje dolžno najemnino. V primeru, da se pogodbeno razmerje prekine, predno so plačane vse investicije, je CMO dolžna povrniti Založništvu preostali del investicij.

6) Pomoč pri obnovi stavbe, ki je še vedno izključna last CMO, pa kljub požrtvovalnosti prostovoljnih delavcev in zbranih prispevkov, za katere izraža Založništvo tržaškega tiska polno priznanje, čeprav ni šla vsa ta pomoč neposredno v njegovo korist, marveč v glavnem v prilog Ciril-Metodove družbe, po svoji vrščnosti ni preseгла ničlega odstotka investiranih sredstev.

Založništvo tržaškega tiska.

Zgornje pojasnilo nam odkriva mnogo trpkih in žalostnih resnic. Naj za danes ugotovimo samo dve:

S svojim vdinjanjem komunizmu nam je prevarantna Osvob. fronta poleg drugih usodnih nesreč prinesla še to, da so Vidaljevi kominformisti, to se pravi, v bistvu italijanski komunisti, zasedli Sentjakobsko šolo, katero je vodstvo Ciril-Metodove družbe dalo pod pritiskom Babičeve skupine v najem komunistični organizaciji.

Udarniška pomoč, s katero se komunisti tako radi bahajo, je bila pri Sv. Jakobu ničle vrednosti, tako pove pojasnilo sedaj. Ko je bila pomoč v teku, so jo hvalili do neba in varali svoje ljudi.

Sv. Križ pri Trstu

Svetokriški samoimenovani praviki so od vsega začetka imeli v programu odstranitev iz vasi vseh beguncev, ne glede na njih mišljenje ali obnašanje. Vse so ožigali kot protinarodne elemente, ker so pobegnili iz Jugoslavije in

zapustili svojo domovino (bolje rečeno ... Titovino). Ta načrt pa ni bil izveden »dosledno«, zato čutilo danes ti veljaki posledice. Begunec Maver jim je živ dokaz, kako so ti »esuli« ... nevarni. Vedril in oblačil je po Sv. Križu cela tri leta ta »begunec«, ki je bil bolj Titov, kot Tito sam, danes pa jim je zavozil vso svetokriško bando v kominformistični objem. Še se spominjajo Križani, kako so gledali — pred tremi leti — s simpatijo na Maverja, ker so upali, da bo mnogo doprinesel pri širjenju slovenske kulture v vasi. A so bili razočarani. Maver je kvečjemu širil le komunistične ideologije, ki ubijajo vsako kulturo, ker mu je tako pač bolj ... prijalo. Večkrat so se vaščani vprašali, od kod jemlje sredstva za njegovo vse prejekt »proletarsko« življenje. Nihče ga ni videl kdaj na delu. Ko je pa prišel v vas, res ni bilo mogoče misliti, da bi sam imel sredstva, da bi se vzdrževal: saj še kovčka ni imel... Ko je počila kominformaska bomba, je ta človek preplašeno gledal okoli sebe in se spraševal, s kom naj potegne. Svetokriški »velikani« so tudi vsi zbegani gledali, ko so celo »njega« videli v zadregi. Predsednik lokalnega odbora — njegov dober prijatelj — se ni hotel zameriti nikomur, in v znak ... neopredeljenosti, je izobesil dve zastavi: Titovo in rdečo mednarodno. Mislil si je, da bo tako volk sit in koza cela. Ti ljudje ne gledajo na politično poštenje, na doslednost, moralo. Imajo samo enega boga: to je oblast — in tej dosledno služijo.

Jedi Maver stavil na pravega konja?

Sv. maša na Katinari

V nedeljo 12. t. m. ob 10 uri se bo vršila slovesna sv. maša v kapelici Kraljice miru.

Vesti z Goriškega

Izpitni in vpisovanje na slov. srednjih šolah v Gorici

Na vseh slov. srednjih šolah v Gorici bodo izpitni (razen mature) v drugi polovici meseca septembra po razporedu, ki je objavljen na razglasni deski vsake šole.

Vpisovanje v vse slov. srednje šole v Gorici se prične 1. septembra in se zaključuje 25. septembra. Ta rok bo podaljšan do 30. septembra za tiste, ki bodo delali izpite v jesenskem roku. Vse podrobnosti so navedene na razglasni deski šole.

Zaključek šolskega zabavišča

V petek 3. t. m. smo imeli za pet priložnosti veseliti se nad našimi otroci, ki so nas ob zaključku polletnega zabavišča povabili in nam nudili urico prijetne zabave z res posrečeno izbranim vzoredom. Opazili smo ob tej priliki med našimi malčki lepe umetniške spretnosti in krasne glasove. Pokazali so nam s prireditvijo in z bogato razstavo ročnih del svojo dobro voljo in veliko marljivost. Vsemu osebju, ki je tako spretno delovalo v zabavišču, starši izrekamo svoje hvaležno priznanje. Tudi pri tej prireditvi smo opazili z veseljem navzočnost najvišjih zastopnikov našega šolstva, voditelje šolskega patronata, ki je imel zabavišče v dovršeni oskrbi in turdi zastopnike občine in cerkve, ki so se vsi pohvalno izrekli.

Božji mlini ...

Pom delži se naši ljudje s strahom spominjajo teorija, ki ga je nad ubogim briškim ljudstvom in tudi izven Brd uganjal fašist zdravnik D' Ottone. Koliko gorja je prizadjal našim ljudem in tudi nekaterim Furlanom! Sedaj pa kroži še nepotrjena, a verodostojna vest, da je D' Ottone zaprt v Rimu v Regina Coeli, prav tam, kamor je mnoge spravil! Božji mlini... A tisti, ki so danes uprav-

Iz Bazovice

(Misli ob bazoviški proslavi)

»Fratelančni« poklon je bil drugačen kot poklon demokratičnih Slovencev. Začeli so se pripraviti že prejšnji teden, potem so se za silo pobotali. Privlekli so v Bazovico kominformisti in Titovci vse, kar je bilo mogoče. Največ je pa bilo kominformističnih pristašev, med njimi italijanskih komunistov. Prava Babilonija. Vsak Tržačan ve, da bazoviški mučeniki niso bili niti komunisti, niti Italijani in da so padli za vse drugačne cilje in vzore, kot so komunistični. In vendar romajo v Bazovico. To je plod komande: »Obbedire, senza discutere!« Tako si komunisti in njegovi vodje, ki so obsojali bazoviške žrtve kot nacionaliste in kriminalce, že tri leta laste pravico, da jih proglašajo za svoje, samo da lažje varajo one slovenske mrtve duše, ki vse verujejo na komando. In da je komedija še bolj popolna, vlačijo v Bazovico tudi italijansko prebivalstvo, ukažejo igrati pred spomenikom padlih komunistično internacionalko in himno »Mamelle«, kar je približno tako, kakor če bi igrali na grobu Oberdana avstrijsko cesarsko himno: »Gott erhalte...« Vsak pošten in objektivni človek, Slovenec ali Italijan, bo priznal, da je bila zadnja komunistična proslava v Bazovici smešno komediantstvo, ki je samo skrunilo spomin bazoviških žrtv. Vsi, ki so prišli v Bazovico 5. sept. so to čutili, toda manjkal jim je moški pogum, da bi se uprli blatenju spomina onih, ki so dali življenje za svoje prepričanje, za svoje ideale. Ubogo slovensko ljudstvo, kam ga je dovedla komunistična fratelanca in kominformistična diktatura!

Vesti z Goriškega

niki, naj že enkrat popravijo krivice povzročene od sličnih fašistov!

Deželni statut

28. in 31. avgusta ter 3. t. m. je bilo v Vidmu zasedanje furlanskega posvetovalnega odbora za preučevanje osnutka deželnega statuta. Pri zasedanju v Vidmu sta bila prisotna tudi dva zastopnika Slov. dem. zveze, ki sta tolmačila želje in zahteve slovenske manjšine. Gre le za normalni statut (posebni je odložen za nedoločen čas), ki ga bo pretresala in odobrila najbrže poslanska zbornica v Rimu na prihodnjem zasedanju tako, da bo stopil kmalu v veljavo.

Milijoni iz Mashalovega načrta

Ameriška pomoč za obnovo Evrope po Marshallovem načrtu se je raztegnila tudi na umetnine in bo v tem pogledu deležna pomoči tudi goriška pokrajina in sicer: za poplave pri goriškem gradu dobi 5 milijonov, za stolno cerkev v Gradežu 15, za cerkev v Marjanu 1.500.000, za palačo Torrioni in trdnjavo v Graški 40 milijonov lir.

Belo moko, bel kruh in bele testenine prepovedano prodajati

Okrožnica goriškega prefekta od 1. t. m. opozarja javnost na zakon od 2. 8. 1948 št. 1036 in na odlok Visokega komisarja za prehrano od 8. 8. 1940, ki prepovedujeta peko kruha iz moke presejane pod 83,50%.

Industrijski mlini ne smejo mleti za zasebnike: navadni mlini pa lahko meljejo po predpisanih določilih tudi za zasebnike in tudi bele moko, to je presejano v nižjem odstotku kakor zgoraj navedeno. Toda peki ne smejo peči za pragojo belega kruha. Za zasebnike pa lahko pečejo tudi tega, toda zasebnim strankam ga ne smejo izročati v prostoru trgov-

ne, kjer prodajajo navaden kruh na izkaznice. Ravno tako je prepovedano izdelovati in prodajati bele testenine, ki pa se lahko izdelujejo samo za zasebnike. Ti zasebniki, ki si dajo peči bel kruh in bele testenine, morajo biti vpisani v poseben seznam.

Za kršitelje tega zakona in odloka so predpisane stroge kazni.

Vojaški nabori

Te dni posluje v Gorici naborna komisija. Po goriških ulicah veselo prepjevajo in uganjajo hrušč dobro razpoloženi mladenci. Slišati je slovenske, italijanske in furlanske pesmi.

Birmovanje v goriški okolici

Zadnji dve nedelji je bilo v Vrtojbi in v Solkanu slovesno birmovanje. Birmancev je bilo v Vrtojbi preko 500, v Solkanu pa preko tisoč. Birmoval je apostolski administrator msgr. dr. Toroš.

Radio Trst II

(na valovni dolžini 203.6 metra ali 1474 Kc na sekundo)

Poročila dnevno: ob 7.45, 12.45, 14.00 (izvzemši nedelje), 19.45 in 21.15.

Dnevni pregled tiska: dnevno ob 14.15.

Nedelja, 12.9.1948: 9.00 Kmetijska oddaja. — 13.00 Glasba po žejljah. — 17.00 To, kar vsakdo rad posluša. — 19.00 Ali že veste? — 20.10 Slovenski vokalni kvintet. — 20.30 Filmski trak. — 21.00 Vesela ura.

Ponedeljek, 13.9.48: 13.00 Jugoslovanski glasbeni motivi. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.10 Vesele melodije na harmoniki. — 20.30 Sprehodi po našem podzemlju. — 21.00 Beethoven: »Fidelio«, opera v 2h dejanjih.

Torek, 14.9.48: 13.00 Slovenske narodne pesmi. — 18.00 Popoldanski simfonični koncert. — 19.00 Človek in priroda. — 20.30 Moja zemlja. — 21.00 Slušna igra SNO. — 21.45 Slovenski vokalni kvintet.

Sreda, 15.9.48: 13.00 Glasba po žejljah. — 18.00 Mamica pripoveduje. — 18.40 Duhaški valčki. 20.00 Pevski koncert Dušana Pertota. — 20.30 Z domače knjižne police. — 21.00 Vzori mladini: Istrska vojna in Mumljanska kronika. — 22.00 Mozart: Koncert za 2 rogov in orkester.

Četrtek, 16.9.48: 12.10 Iz češkega in slovenskega glasbenega sveta. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 19.15 Komorni zbor. 20.03 Dekliški kotichek. — 21.00 Slov. mladinsko gledališče: Milčinski — Vesela igra o žalostni princesi. — 22.00 Simfonična glasba.

Petek, 17.9.48: 13.00 Glasba po žejljah. — 18.15 Iz Gregorovih del. — 19.00 Tehnika in gospodarstvo. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede.

Sobota, 18.9.48: 12.00 Ljudje in nabori. — 13.00 Pesmi za najmlajše. — 18.00 Iz klavirskih del slavni mojstrov. — 19.00 Oddaja za najmlajše: Volk in sedem kozličkov. — 20.30 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer: Iz radijske malhe. 22.00 Večerni koncert orkestralne glasbe.

Darovi za Uršičev tisk. sklad

J. P. 1000; Zora Kavčič 300; krožek prijateljev iz T. mesečno 300, 500, 1000, 300, 300, 1000, 400, 500, 4300; star partizan, zvest čitatelj »Demokracije« z nado, da jo bodo čitali vsaj dvakrat na teden 1000 z vzklikom »Del komunizmu — svoboda Slovanom! A. A. kot prispevek za avgust 100; skupina kmetov in delavcev iz Devina daruje 2900 lir zato, ker edino ona resnico poje.

Iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Janko Simčič
Tiska tiskarna Budin v Gorici

Vesti s Tržaškega

Poroka

V barkoveljski cerkvi sv. Jerneja v Trstu sta se dne 1. t. m. poročila gđc. Justina Jeriha in g. mž. Edvard Lapornik. Poročni obred je izvršil g. župnik Kramarič. Za pričó sta bila nevesti g. Tone Špiljak, ženinu pa njegov brat Adolf Lapornik. Mlademu paru iskreno čestitamol!

Nižja trgovska strokovna šola v Trstu

Vpisovanje na Nižjo trgovsko šolo v Trstu (Via della Scuola Nuova 12/III) traja do 25. t. m. vsak delavnik od 9 — 12 ure. Vsa pojasnila so navedena na glasni deski v šoli.

Slovenska industrijska strokovna šola v Trstu

Vpisovanje v Slov. nižjo industrijsko strokovno šolo v Trstu (Rojan, ulica Montorsino št. 8) se je pričelo 1. t. m. in traja do 25. t. m., vsak delovnik od 10 do 12 ure. Podrobnosti in pogoji so navedeni na razglasni deski v šoli.

Slov. učiteljske v Trstu

Vpisovanje na Slov. državno učiteljske v Trstu se je pričelo 1. t. m. in se zaključuje 25. t. m. Ta rok bo podaljšan do 30. septembra za tiste, ki bodo delali izpite v jesenskem roku. Vpisovanje se vrši vsak dan v tajništvo Slov. učiteljske, Ulica Lazzaretto Vecchio 9/II., in sicer dopoldne od 10. do 12. ure. Popravni izpiti se bodo pričeli dne 16. t. m. po razporedu, ki bo objavljen na glasni deski Slov. učiteljske.

Slov. nižja srednja šola v Trstu

VPISOVANJE učencev in učenk v Slovensko nižjo srednjo šolo v Trstu se je pričelo v sredo 1. septembra. Vpisovanje se vrši od 10. do 12. ure dopoldne. Vse podrobnosti o vpisovanju so razvidne na glasni deski v šoli.

Pozivi

Prosvetni urad ZVU vabi po vseh višješolske uprave, da se, v statistične svrhe, prijavijo vsi oni, ki bi želeli obiskovati naslednje šole s slovenskim učnim jezikom v Trstu: klasično gimnazijo, srednjo tehnično šolo in dvorazredno trgovsko šolo. Vsi, ki se prijavijo, morajo navesti ime in priimek, ime očeta in matere, kraj in dan rojstva, bivališče staršev, bivališče dijaka in predložiti zadnje spričevalo. Prijave se sprejemajo pri tajništvu slovenskega učiteljskega združenja, Ulica Lazzaretto Vecchio 9, vsak dan od 10. do 12. ure. Priglasijo se sprejemajo do 20. septembra. Tajništvo bo vsem dalo pojasnila, v katero šolo se vsak posameznik lahko vpiše. Opozorjamo, da je klasična gimnazija potrebna v prvi vrsti za vse, ki hočejo postati profesorji na višjih srednjih šolah, sodniki, zdravniki itd. Srednja tehnična šola ima več oddelkov: kot strojnega, gradbenega in še razne druge. Dvorazredna trgovska šola je nadaljevanje nižje trgovske srednje šole. Za vpis v vse te šole je potreben nižji tečajni izpit (esame di licenza).

Skregana fratelanca

Po tržaških listih posnemamo, da je UAIS za Istró začel izdajati v Kopru tednik »Naša borba«, ki ga urejuje iz tržaškega UAISa izgnani Branko Babič. Umevno, da list ostro napada tržaške kominformiste, ki so njenemu uredniku — velikemu Gromovačku tako nedostojno odpovedali pokorsčino in mu pokazali vrata.

Desetletnica

Dne 3. t. m. je minulo 10 let, kar je msgr. Anton Santin zasedel škofovsko stolico pri sv. Justu v Trstu.

Z nabrežinskega Krasa

Dne 28. in 29. avgusta smo imeli v treh naših duhovnih lepe cerkvene svečanosti, ki se jih je udeležilo mnogo ljudstva. V